

ЗНЯТТЯ ПОКАЗАНЬ ТЕХНІЧНИХ ПРИЛАДІВ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО МАЮТЬ ФУНКЦІЇ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ ЧИ ЗАСОБІВ ФОТО-, КІНОЗЙОМКИ, ВІДЕОЗАПИСУ

WITHDRAWAL OF INDICATIONS OF TECHNICAL DEVICES AND TECHNICAL MEANS WITH THE FUNCTIONS OF PHOTOGRAPHY, CINEMA, VIDEO RECORDING OR PHOTOGRAPHY, CINEMA

**Соцький А.М., д. ю. н., професор,
в. о. завідувача кафедри юриспруденції**

Чернівецький інститут Міжнародного гуманітарного університету

В статті досліджуються зміни від 15.03.2022 року до чинного КПК України, яким доповнено ст. 245¹, що закріплює нову слідчу (розшукову) дію, а саме зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису. Дана слідча (розшукова) дія була закріплена з метою забезпечення повноти імплементації Конвенції про кіберзлочинність та щодо підвищення ефективності досудового розслідування за «гарячими слідами» та протидії кібератакам.

В статті зазначається, що зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису як слідча (розшукова) дія відповідає ознакам, що притаманні таким дія, а саме: бути законодавчо регламентованою; спрямованою на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні; яка суттєво зачіпає права і законні інтереси людини; здійснюється компетентною посадовою особою; пов'язана з можливістю застосування заходів державного процесуального примусу. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису як слідча (розшукова) дія має бути спрямована на формування або дослідження доказової основи правової позиції певного суб'єкта доказування, тобто показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису мають бути визначені процесуальними джерелами, щоб застосовувати цю дію. Тому запропоновано визнати показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису процесуальними джерелами на законодавчому рівні в ст. 84 КПК України.

Серед суб'єктів проведення такої слідчої (розшукової) дії як зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису визначено слідчого, прокурора. В статті зазначається також необхідність визнати суб'єктом проведення такої дії і дізнавача. Також запропоновано зміни в редакцію ст. 245¹ КПК України.

Ключові слова: зняття показань, технічні прилади, технічні засоби, слідчі (розшукові) дії, постанова слідчого, кримінальне провадження.

The article examines the changes from 15.03.2022 to the current CPC of Ukraine, which supplemented Article 245¹, which establishes a new investigative (search) action, namely the reading of technical devices and technical means that have the functions of photography, filming, video recording, or means of photography, filming, video recording. This investigative action was consolidated in order to ensure the full implementation of the Convention on Cybercrime and to increase the effectiveness of pre-trial investigations into "hot pursuits" and countering cyber attacks.

The article notes that taking readings of technical devices and technical means that have the functions of photography, filming, video, or means of photography, filming, video as an investigative (investigative) action meets the characteristics of such action, namely: to be legislative regulated; aimed at obtaining (collecting) evidence or verification of already obtained evidence in a particular criminal proceeding; which significantly affects the rights and legitimate interests of man; carried out by a competent official; associated with the possibility of applying measures of state procedural coercion. Taking readings of technical devices and technical means that have the functions of photography, filming, video recording, or means of photography, filming, video recording as an investigative (investigative) action should be aimed at forming or studying the evidentiary basis of the legal position of a particular subject of evidence. Indications of technical devices and technical means that have the functions of photography, filming, video recording, or means of photography, filming, video recording must be recognized procedural sources to apply this action. Therefore, it is proposed to recognize the readings of technical devices and technical means that have the functions of photography, filming, video recording, or means of photography, filming, video recording procedural sources at the legislative level in Article 84 of the CPC of Ukraine.

Among the subjects of such investigative (search) action as taking readings of technical devices and technical means that have the functions of photography, filming, video recording, or means of photography, filming, video recording is determined investigator, prosecutor. The article also mentions the need to recognize the subject as such. Also proposed changes to the wording of Article 245¹ of the CPC of Ukraine.

Key words: taking testimony, technical devices, technical means, investigative (search) actions, investigator's decision, criminal proceedings.

Згідно Конституції України Україна є правовою, демократичною, суверенною та незалежною державою [1]. 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Президентом України було прийнято указ № 64/2022, затвердженим Верховною Радою України, яким Україні введено воєнний стан з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року, а 14 березня 2022 року такий стан продовжено [2; 3]. Воєнний стан в Україні – особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці. Воєнний стан є підставою для тимчасового обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбаченими статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України [1], а також обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені части-

ною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4]. Законом № 2137-ІХ від 15.03.2022 року внесено зміни до чинного КПК України, яким доповнено чинний КПК України ст. 245¹ [5], в якій закріплено нову слідчу (розшукову) дію, а саме зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису. Дана слідча (розшукова) дія була закріплена з метою забезпечення повноти імплементації Конвенції про кіберзлочинність [6] та щодо підвищення ефективності досудового розслідування за «гарячими слідами» та протидії кібератакам. Тому важливим є аналіз даних нововведень з прив'язкою до вже чинних норм КПК України.

Теоретичним підґрунтям даного дослідження стали роботи українських та зарубіжних учених і практиків: О. Я. Баєв, Р. С. Белкін, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко,

А. Я. Дубинський, А. П. Лазарев, О. М. Ларін, І. М. Лузгін, Б. Є. Лук'янчиков, Є. Д. Лук'янчиков, С. Б. Мелешев, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, О. А. Осауленко, М. А. Погорецький, Д. Б. Сергеева, О. С. Старенький, С. М. Стахівський, І. І. Циліорик, С. А. Шейфер, В. П. Шибіко, А. О. Шульга, М. Є. Шумило й інші. Проте дані вчені досліджували питання поняття, ознак слідчих (розшукових) дій, оскільки зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису є новою слідчою (розшуковою) дією, то вона залишається поки недослідженою.

Метою статті є з'ясування зміст зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису як слідчої (розшукової) дії та запропонувати пропозиції до чинного кримінально-процесуального законодавства.

Слідчі (розшукові) дії завжди є особливим способом збирання та перевірки доказів у кримінальному провадженні. Додержання вимог кримінального процесуального закону під час проведення слідчої (розшукової) дії впливає в подальшому на можливість усебічного, повного й неупередженого встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження та відповідно виконання його завдань в цілому.

Погоджуємося з О. В. Іванцовою, яка влучно підмітила, що вивчення слідчих (розшукових) дій посилюється тим, що за своєю правовою суттю вони містять найбільш імовірні ризики протизаконного та необґрунтованого обмеження прав і свобод людини в кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування, а під час їх проведення мають бути обов'язково дотримані як загальні засади кримінального провадження, так і встановлена КПК України відповідна процесуальна форма, порушення якої впливає на ефективність досягнення завдань кримінального провадження [7, с. 97]. Правильною є й позиція А. О. Шульги, що слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії – це не тільки засоби (інструментарій) встановлення обставин кримінального правопорушення, але і засоби забезпечення кримінального провадження у цілому [8, с. 160]. Відповідно до ст. 223 КПК України слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети [5].

В. В. Вапнярчук зазначає, що слідчі (розшукові) дії – це регламентовані кримінальним процесуальним законом дії, спрямовані на формування або дослідження доказової основи правової позиції певного суб'єкта доказування, які суттєво зачіпають права і законні інтереси людини, здійснюються компетентною посадовою особою і пов'язані з можливістю застосування заходів державного процесуального примусу у забезпеченні їх проведення або безпосередньо під час проведення [9, с. 74]. Виходячи з цього, зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису як слідча (розшукова) дія має відповідати ознакам, що притаманні таким дія, а саме: бути законодавчо регламентованою; спрямованою на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні; яка суттєво зачіпає права і законні інтереси людини; здійснюється компетентною посадовою особою; пов'язана з можливістю застосування заходів державного процесуального примусу.

Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису як слідча

(розшукова) дія має бути спрямована на формування або дослідження доказової основи правової позиції певного суб'єкта доказування, тобто показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису мають бути визнаними процесуальними джерелами, щоб застосовувати цю дію. Відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів, а ст. 298¹ КПК України визначає, що процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки також є пояснення осіб, результати медичного освідчування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Якщо про тлумачити зміст ст. 84 КПК України щодо такого процесуального джерела доказів як показання, то ми прийдемо до висновку, що законодавець розуміє тут відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження (ч. 1 ст. 94 КПК України). Отже, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису визнаються процесуальними джерелами доказів виключно при розслідуванні кримінальних проступків, а відповідно і проводити таку слідчу (розшукову) дію дозволяється дізнавачу, а під час розслідування злочинів дозволяється на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора. Хоча розуміємо, що зовсім інший зміст закладено законодавцем під час доповнення КПК України редакцією нової ст. 245¹. Щоб усунути такі колізії статей вважаємо за необхідне викласти ст. 84, а саме частину 2 в новій редакції: «2. Процесуальними джерелами доказів є показання осіб, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, речові докази, документи, висновки експертів».

Щодо редакції самої ст. 245¹ КПК України, то вважаємо, що вона теж потребує доопрацювання. Перше, що ми зауважили вивчаючи дану кримінально-процесуальну норму, це те, що зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису здійснюється на підставі тільки постанови слідчого, прокурора та, за необхідності, за участю спеціаліста. Тобто проводити таку слідчу (розшукову) дію не вправі дізнавач, хоча відповідно ч. 3 ст. 110 КПК України рішення дізнавача як і слідчого, прокурора приймається у формі постанови, яка складається з: 1) вступної частини, яка повинна містити відомості про: місце і час прийняття постанови; прізвище, ім'я, по батькові, посаду особи, яка прийняла постанову; 2) мотивувальної частини, яка повинна містити відомості про: зміст обставин, які є підставою для прийняття постанови; мотиви прийняття постанови, їх обґрунтування та посилання на положення цього Кодексу; 3) резолютивної частини, яка повинна містити відомості про: зміст прийнятого процесуального рішення; місце та час (строки) його виконання; особу, якій належить виконати постанову; можливість та порядок оскарження постанови [5].

Слід ще й наголосити на тому, що Законом № 2137-ІХ від 15 березня 2022 року внесено зміни до КПК України щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам, і в ч. 6 ст. 110 КПК України закріплено, що постановою слідчого, дізнавача, прокурора виговорюється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла

відповідне процесуальне рішення. У разі необхідності постановою слідчого, прокурора виготовляється в електронній формі з використанням кваліфікованого електронного підпису службової особи, яка прийняла відповідне процесуальне рішення, або створюється з використанням Інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування відповідно до ст. 106 КПК України [5]. Знову ж таки є обмеження щодо постанови дівнавача, яка не може бути виготовлена в електронній формі. Вважаємо, що це також підлягає доопрацюванню.

В ч. 4 ст. 245¹ КПК України передбачені вимоги до постанови слідчого, прокурора про зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису, де вказано, що вона повинна містити: найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; відомості про власника або володільця відповідних приладів або засобів; період часу, за який має бути здійснено зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису. Вважаємо, що слід доповнити дане положення, зазначивши, що постанова повинна також містити правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України; початок, тривалість і мету слідчої (розшукової) дії; відомості про особу (осіб), яка буде проводити слідчу (розшукову) дію; обґрунтування прийнятої постанови. І таким чином викласти ч. 4 ст. 245¹ КПК України в такій редакції:

«Постанова дівнавача, слідчого, прокурора про зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису повинна містити:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;
- 3) відомості про власника або володільця відповідних приладів або засобів;
- 4) мету слідчої (розшукової) дії;
- 5) період часу, за який має бути здійснено зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають

функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису.

б) відомості про особу (осіб), яка буде проводити слідчу (розшукову) дію; обґрунтування прийнятої постанови».

Ч. 6. ст. 245¹ КПК України закріплює, що про здійснення зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису складається протокол згідно з вимогами даного нормативно-правового акту. Оскільки під час проведення такої слідчої (розшукової) дії як зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису може за необхідності залучатися спеціаліст, то варто було б також вказати, що у випадку такого залучення до протоколу додається довідка спеціаліста з питань, що належать до сфери його знань, у випадках, передбачених частиною третьою статті 245¹ КПК України.

Висновки. Отже, варто зауважити, що зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису як слідча (розшукова) дія має відповідати ознакам, що притаманні таким дія, а саме: бути законодавчо регламентованою; спрямованою на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні; яка суттєво зачіпає права і законні інтереси людини; здійснюється компетентною посадовою особою; пов'язана з можливістю застосування заходів державного процесуального примусу. Проаналізувавши законодавче закріплення ст. 245¹ КПК України, ми дійшли висновку про те, що її положення потребують доопрацювання, а відповідно і статті, що пов'язані з цією нормою. Так необхідно викласти ст. 84, а саме частину 2 в новій редакції: «2. Процесуальними джерелами доказів є показання осіб, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, речові докази, документи, висновки експертів». Також запропонувати зміни до ст. 110 КПК України, визначивши, що дівнавач теж може вносити електронну постанову. А статтю 245¹ КПК України пропонуємо передбачити в новій редакції відповідно до запропонованих змін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 08.04.2022).
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 року № 210-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 08.04.2022).
3. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 14 березня 2022 року № 133/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2022#Text> (дата звернення: 08.04.2022).
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 08.04.2022).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 08.04.2022).
6. Конвенція про кіберзлочинність. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 08.04.2022).
7. Іванцова О. В. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій у ході розслідування злочинів у галузі цукрового виробництва. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Том 1. С. 97–101.
8. Шульга А. О. Невідкладність слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2 (63). С. 160–163.
9. Вапнярчук В. В. Поняття і система слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2018. Випуск 2. Том 2. С. 73–77.
10. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 № 2137-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#n17> (дата звернення: 08.04.2022).